

УДК 346.12:339.543]:656

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v100.2023.17>*Е. М. Феделеш*

СТАТУС АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА ЯК ІНСТРУМЕНТ СПРОЩЕННЯ ВЕДЕННЯ ЛОГІСТИЧНИМ ОПЕРАТОРОМ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Господарська діяльність у сфері логістики супроводжується складнощами, які носять як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. До об'єктивних факторів, які ускладнюють господарську діяльність можна віднести несприятливі погодні умови, блокади, воєнні дії та інші обставини, які існують поза межами волі суб'єкта господарювання. До суб'єктивних ж факторів слід віднести безпосередню сферу господарювання, тобто взаємовідносини між виконавцем послуг та замовником, обставини, пов'язані з безпосереднім наданням послуг, дотримання умов договорів та відносини з контролюючими органами державної влади.

Суб'єкти господарювання, основним видом діяльності яких є надання комплексних логістичних послуг, яких прийнято називати логістичними або 3PL операторами, знаходяться у постійному пошуку інструментів та засобів спрощення ведення господарської діяльності.

Одним з дієвих інструментів спрощення господарської діяльності є отримання певного статусу, яке гарантує можливість законного використання переваг, пільг чи преференцій, наданих державою.

Чинним національним законодавством передбачено можливість отримання підприємством статусу авторизованого економічного оператора, який забезпечує використання підприємством, яке створене та діє відповідно до законодавства України, переваг визначених Митним кодексом України.

Широкомасштабне вторгнення РФ на територію України призвело до ускладнення процесів, що супроводжують господарську діяльність логістичних операторів та інших учасників ринку та актуалізував пошук шляхів до спрощення господарської діяльності, виходячи з обмежених ресурсів підприємств-резидентів.

Наведені вище обставини підтверджують актуальність даної статті та дослідження впливу набуття статусу авторизованого економічного оператора на господарську діяльність логістичного оператора як ключового учасника ринку логістичних послуг.

Аналіз досліджень та публікацій. Питанню дослідження правового статусу авторизованих економічних операторів присвячені І.Г. Бережнюк, Т.І. Білоус-Осінь, С.С. Терещенко, Г.Д. Симонова, Г.О. Хабло, О.М. Вакульчик, С.Г. Левченко та інші науковці. Водночас, дослідження безпосереднього впливу статусу авторизованого економічного оператора саме на господарську діяльність логістичного оператора не отримало належної уваги.

Метою статті є господарсько-правове дослідження особливостей застосування статусу авторизованого економічного оператора у господарській діяльності логістичного оператора.

Виклад основного матеріалу. Дослідження впливу статусу авторизованого економічного оператора на господарську діяльність логістичного оператора є неможливим без розуміння змісту поняття логістичного оператора як суб'єкта господарювання.

Визначальною характеристикою господарської діяльності логістичного оператора є широкий спектр надаваних логістичних послуг та наявність відповідної матеріально-технічної бази та достатніх трудових ресурсів, тобто необхідного для виконання різного спрямування функцій.

Підприємство може бути віднесене до категорії логістичних операторів, лише у тому випадку, якщо таке підприємство здатне самостійно підготувати вантаж до відправки, супроводжувати вантаж на кожному етапі його транспортування, передати замовнику послуг вантаж у стані придатному до його подальшого використання, а також володіє потужностями для тимчасового або тривалого зберігання вантажу з його транспортним обробленням.

Отже, логістичний оператор – це суб'єкт господарювання, який поєднує функції перевізника, експедитора, митного брокера, надавача складських, тобто послуг зберігання, та супутніх послуг, а також послуг фулфілменту.

Зарубіжні вчені дають багато різноманітних визначень поняттю логістичного оператора, хоч більш прийнятним для світової наукової спільноти є поняття 3PL (Third-party Logistics) оператора [1, с. 17].

Визначення поняття логістичного оператора відбувається через послуги, що надаються таким оператором, та під якими розуміють різноманітні види дистрибуції, що надаються третьою стороною, яка не є ні постачальником, ні клієнтом і не має права власності на товарно-матеріальні цінності [1, с. 17].

Під логістичним оператором також розуміють найманого постачальника логістичних послуг для покупця або продавця сировини, товарів у процесі виробництва та готової продукції, тобто виконання функцій, якими замовник не хоче керувати [1, с. 17].

Логістичним оператором називають також логістичну компанію, що надає послуги від імені вантажовідправника, відповідальну за управління, транспортування та складування товарів [1, с. 17].

Доволі спрощеним трактуванням визначення поняття логістичного оператора як зовнішньої компанії, відповідальної за доставку потрібних товарів у потрібне місце, в потрібний час і за потрібною ціною [1, с. 17].

З наведених вище визначень можна зробити висновок, що логістичний оператор – це суб'єкт господарювання, який надає послуги з логістичної обробки вантажів на замовлення власника такого вантажу, гарантує схоронність переданого вантажу під час його перевезення, тобто несе матеріальну відповідальність за його збереження, та зобов'язується доставити вантаж чи організувати його відправку у визначений час та спосіб.

Таким чином, з огляду на різноплановість надаваних послуг пошук логістичним оператором інструментів для спрощення ведення господарської діяльності

є обґрунтованим та доцільним, зважаючи на обсяги відповідальності, як матеріальної за ввірений вантаж, так і фінансової за допущені затримки під час надання послуг.

Одним з ефективним інструментів спрощення господарської діяльності логістичного оператора може бути набуття статусу авторизованого економічного оператора.

Розглядаючи поняття впливу статусу авторизованого економічного оператора на господарську діяльність логістичного оператора, слід провести дослідження співвідношення цих понять.

Як вже було зазначено, логістичний оператор є суб'єктом господарювання, основною метою якого є надання комплексних логістичних послуг та виконання різних ролей в логістичній сфері в залежності від затребуваних замовником послуг.

Авторизований економічний оператор же визначається як статус, який набувається підприємством за шляхом подання заяви та документів та отримання позитивного рішення від уповноваженого органу.

Отже, логістичний оператор та авторизований економічний оператор можна співвіднести як загальне та спеціальне, адже логістичний оператор може набувати статусу авторизованого економічного оператора, але підприємства, набуваючи статус авторизованого економічного оператора, логістичними операторами не стають.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 12 Митного кодексу України, статус авторизованого економічного оператора набувається підприємством-резидентом, що виконує будь-яку роль в міжнародному ланцюзі постачання товарів за умови отримання авторизацію відповідно до вимог Митного кодексу України [2].

Законодавцем визначено, що для отримання статусу авторизованого економічного оператора підприємство повинно виконувати одну з шести ролей визначених митним законодавством, а саме: виробник товарів, експортер або імпортер, перевізник, експедитор, митний представник або утримувач складу.

Перш за все, слід зазначити, що під час здійснення господарської діяльності логістичний оператор зазвичай відіграє не одну чітко визначену роль, зокрема, перевізника, експедитора, митного представника або утримувача складу, а по чергово виступає в різних ролях.

Зважаючи на комплексний підхід логістичного оператора до надання послуг, то виконання різних завдань та функцій під час транспортування товару є пріоритетним для такого виду діяльності, а відтак було б доцільним доповнити статтю Митного кодексу України підпунктом, який би виокремлював ще одну роль, яку може здійснювати підприємство-заявник в міжнародному ланцюзі постачання товарів, а саме комплексну роль «логістичний оператор».

Відповідно до діючого законодавства в Україні передбачено авторизація двох типів: про надання права на застосування спрощень (АЕО-С) та про підтвердження безпеки та надійності (АЕО-Б) [2].

Наявність двох типів авторизації зумовлює необхідність з'ясування спільних та відмінних рис конкретного типу.

Аналіз положень Митного кодексу України вказує на те, що підприємства авторизовані як економічні оператори АЕО-С та АЕО-Б користуються наступними перевагами:

- митні формальності щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення авторизованих економічних операторів виконуються в першочерговому порядку;
- під час здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення авторизованих економічних операторів зменшується вплив автоматизованої системи управління ризиками форм та обсягів митного контролю;
- для переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного призначення в пункті пропуску через державний кордон України доступне використання спеціально визначеної (за наявності) смуги руху;
- наявне право на використання національного логотипа АЕО.

З порівняльного аналізу типів авторизації встановлено, що відмінністю є можливість використання АОЕ-Б такої переваги, як отримання від митного органу повідомлення про те, що відповідні товари і транспортні засоби комерційного призначення на основі результатів аналізу ризиків за загальною декларацією прибуття обрано для проведення митного огляду в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України до моменту їх переміщення через митний кордон України.

Варто зауважити, що митні органи мають право проводити огляд без надсилання зазначеного повідомлення, у випадку якщо таке повідомлення може вплинути на результати митного огляду.

На думку автора, вказане положення абзацу 6 частини 4 статті 13 Митного кодексу України нівелює відповідну перевагу, адже словосполучення «може вплинути» є оціночним поняттям та не дає чіткого розуміння які саме обставини можуть вплинути на митний огляд та до яких наслідків може призвести попереднє надсилання повідомлення. Зауважимо, що попереднє надсилання повідомлення додатково виконує превентивну функцію, яка стимулює суб'єкта до належної поведінки, попереджує про невідворотність покарання у випадку виявлення факту імпорту чи експорту товарів поза межами митного контролю [2].

Окрім переваг набуття статусу авторизованого економічного оператора, статтею 13 Митного кодексу України також передбачено перелік спрощень, які можуть бути отримані підприємством навіть без набуття статусу авторизованого економічного оператора.

Зауважимо, що становлення інституту авторизованого економічного оператора в Україні бере свій початок з 90-х рр. ХХ, хоч фактично «нова ера» авторизованого економічного оператора розпочалася 2 жовтня 2019 р. внаслідок прийняття Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів», який повністю презавантажив вітчизняний інститут уповноваженого економічного оператора [3, с. 151].

Запроваджені зміни були глобальними та стосувались питань від найменування інституту до порядку отримання статусу авторизованого економічного оператора разом з перевагами і спрощеннями.

Так, відповідно до положень Митного кодексу України, у редакції, яка діяла до 01.10.2022, дозволи на застосування спеціальних спрощень надавалися безоп-

латно протягом 15 робочих днів з дня реєстрації відповідної заяви підприємства, яке отримало авторизацію авторизованого економічного оператора [4].

А вже з 01 жовтня 2022 року було реалізовано можливість використання спрощень без набуття статусу авторизованого економічного оператора внаслідок прийняття Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони», проте доцільність набуття статусу авторизованого економічного оператора для спрощення господарської діяльності логістичного оператора залишається високою [5].

Положеннями чинного законодавства передбачено деталізований порядок надання митними органами рішень щодо авторизації на застосування спрощення, дія яких є безстроковою.

Порядок прийняття митними органами рішень щодо авторизації суб'єкта господарювання на застосування спрощення передбачає подання заяви, анкети самооцінки та документів, необхідних для прийняття відповідного рішення. Проте, якщо у суб'єкта господарювання наявна авторизація як авторизованого економічного оператора, то відповідність критеріям та умовам, які є ідентичними, не проводиться та визнається автоматично.

Таким чином, автор доходить висновку, що для логістичного оператора доцільним та обґрунтованим є першочергове набуття статусу авторизованого економічного оператора задля подальшого пришвидшеного отримання авторизації на застосування спрощення в залежності від запитів замовників послуг.

Досліджуючи питання використання статусу авторизованого економічного оператора як інструменту, що спрощує ведення господарської діяльності, очевидними є безпосередні переваги, які отримує суб'єкт господарювання.

Перш за все, слід зазначити, що в сфері логістики замовники послуг орієнтуються на часові витрати, необхідні для транспортування та митного оформлення вантажу. Наявність статусу авторизованого економічного оператора надає можливість логістичному оператору під час погодження положень договору з замовником пропонувати більш вигідні умови у порівнянні з іншими учасниками ринку, що працюють без такого статусу.

Проведення митного оформлення у першочерговому порядку або за процедурою випуску за місцезнаходженням з можливістю користуватися окремою смугою руху при перетині митного кордону України надає логістичному оператору, як експедитору, можливість погоджувати з безпосередніми перевізниками тарифи, які є нижчими за пропозиції для логістичних операторів чи підприємств без статусу авторизованих економічних операторів. При виконанні ж логістичним оператором функцій митного представника, наявність статусу авторизованого економічного оператора зменшує ризики тривалого митного оформлення, пов'язаних з проведенням митних оглядів. Прискорене проходженню державного кордону та інші спрощення, можливість отримання яких передбачена законодавством, дозволяє чітко спланувати строки надання послуг та сприяє виконанню договірних зобов'язань логістичним оператором.

Висновки. За результатами проведеного дослідження зазначимо, що інститут авторизованого економічного оператора є дієвим інструментом, спрямованим на лібералізацію взаємовідносин між суб'єктами господарювання та контролюючими органами та безпосередньо впливає на посилення довіри суб'єктів господарювання та контролюючих органів один до одного. Водночас, чинне законодавство, що регулює питання інститут авторизованого економічного оператора не враховує можливість таких суб'єктів господарювання як логістичні оператори змінювати роль під час надання послуг з транспортування вантажів з одночасним супроводом митних процедур.

Тим не менше, очевидним є той факт, що набуття статусу авторизованого економічного оператора для логістичного оператора є дієвим інструментом спрощення господарської діяльності, адже логістичний оператор впроваджує в свою діяльність прозорі та безпечні механізми комунікації з митними органами, швидкість постачання товарів зростає, а замовники послуг отримують гарантії належного та безперебійного надання послуг.

Варто також акцентувати увагу на такій перевазі як можливість використання логотипу авторизованого економічного оператора, що при співпраці з замовниками послуг, що мають міжнародний чи транснаціональний статус, є маркером надійності постачальника послуг та гарантує можливість ефективної комунікації з державою в особі митних органів.

Статус авторизованого економічного оператора сприяє розвитку та систематизації господарської діяльності логістичного оператора, що в свою чергу спрощує внутрішні процеси та збільшує прибутковість за рахунок вивільнення трудового та часового ресурсу працівників.

Література

1. Yang X. (2014) Status of Third Party Logistics – A Comprehensive Review. *Journal of Logistics Management* 3(1), pp. 17–20. URL: <http://article.sapub.org/10.5923.j.logistics.20140301.03.html>.
2. Митний кодекс України: Закон України від 23.08.2023 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
3. Острікова Т.Г. Становлення інституту авторизованого економічного оператора в праві Європейського Союзу та України. *Часопис Київського університету права*. Київ. 2021. №1. С. 148–154. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/issue/view/82/97>.
4. Митний кодекс України: Закон України від 30.09.2022 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
5. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів: Закон України від 2.10.2019 р. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2019, № 49. Ст. 328. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-20#Text>.

Анотація

Феделеш Е. М. Статус авторизованого економічного оператора як інструмент спрощення ведення логістичним оператором господарської діяльності. – Стаття.

Поняття логістичного оператора є більш дослідженим зарубіжними вченими, які визначають зміст поняття логістичного оператора як через призму функцій такого підприємства, тобто здійснення доставки товару у потрібне місце у потрібний час, так і вказують на відсутність права власності на

товар, як одну з ознак такого підприємства. Водночас, безумовним є те, що господарська діяльність логістичного оператора полягає у наданні широкого спектра логістичних послуг, а тому логістичні оператори знаходяться у постійному пошуку інструментів, спрямованих на спрощення ведення господарської діяльності, яка в операційному аспекті завжди потребує консолідації та систематизації. Так, під час надання комплексних послуг логістичний оператор перебуває в різних правових статусах: перевізник, експедитор, митний брокер, складський оператор, а тому автором пропонується доповнити положення чинного законодавства окремою роллю у міжнародному ланцюгу постачання товарів як суб'єкта, який може претендувати на отримання статусу авторизованого економічного оператора.

Статус авторизованого економічного оператора небезпідставно розглядається як один з дієвих інструментів спрощення ведення господарської діяльності логістичного оператора. У статті проводиться дослідження статусу авторизованого економічного оператора, визначаються особливості такого статусу та співвідношення поняття «авторизованого економічного оператора» та «логістичного оператора».

Увага в статті приділяється типам авторизації для отримання статусу та переваги від отримання одного з передбачених чинним законодавством типів.

Статтею окреслено останні зміни в еволюції отримання статусу авторизованого економічного оператора та в загальному розглянуто переваги від отримання відповідного статусу, а не окремих видів спрощень.

Статтею проведено порівняльний аналіз господарської діяльності логістичного оператора без статусу авторизованого економічного оператора та з набуттям такого та виокремлено основні переваги від отримання відповідного статусу.

Ключові слова: логістичний оператор, авторизований економічний оператор, переваги, перевізник, експедитор, митний брокер, господарські правовідносини, адміністративні правовідносини.

Summary

Fedelesh E. M. Status of an authorised economic operator as a tool for simplifying the logistics operator's business activities. – Article.

The concept of a logistics operator has been studied more extensively by foreign scholars who define the content of the concept of a logistics operator both through the prism of functions of such an enterprise, i.e. delivery of goods to the right place at the right time, and point out the absence of ownership of goods as one of the features of such an enterprise. At the same time, it is undoubtedly true that the business activity of a logistics operator is to provide a wide range of logistics services, and therefore logistics operators are constantly looking for tools aimed at simplifying their business activities, which always require consolidation and systematisation in the operational aspect. Thus, when providing complex services, a logistics operator has different legal statuses: carrier, freight forwarder, customs broker, warehouse operator, and therefore the author proposes to supplement the provisions of the current legislation with a separate role in the international supply chain of goods as an entity which may apply for the status of an authorised economic operator.

The status of an authorised economic operator is rightly regarded as one of the effective tools for simplifying the economic activities of a logistics operator. The article examines the status of an authorised economic operator, defines the specific features of such status and the correlation between the concepts of «authorised economic operator» and «logistics operator».

The article focuses on the types of authorisation required to obtain the status and the benefits of obtaining one of the types provided for by the current legislation.

The article outlines the latest changes in the evolution of obtaining the status of an authorised economic operator and generally considers the benefits of obtaining the relevant status rather than certain types of simplifications.

The article makes a comparative analysis of the economic activities of a logistics operator without and with the status of an authorised economic operator and identifies the main advantages of obtaining the relevant status.

Key words: logistics operator, authorised economic operator, advantages, carrier, freight forwarder, customs broker, economic legal relations, administrative legal relations.